

Arne Ruset (Norsko)

Norský psychiatr, spisovatel a básník. Narodil se v roce 1951, vystudoval psychologii a sociologii na univerzitě v Bergenu a medicínu na univerzitě v Tromsø. Žije v Molde a píše poezii, knížky pro děti, povídky i romány. Na literární scéně debutoval v roce 1973 sbírkou básní *Spelemannslaget Love* (Šumařský spolek Love), od té doby získal řadu ocenění, mimo jiné i Cenu norských kritiků za dětskou literaturu. Ve svém díle se soustřeďuje na vztahy mezi pracovním životem, společenskými kontakty, osobnostním vývojem a normalitou. Častým motivem je osamělá lidská existence a únik před realitou pomocí představivosti a snění, které mají samotu kompenzovat.

výběr básní a úryvek z románu *Vrátil jsem se domů až v noci* (2023) přeložila Petra Mikulášová

Nič nie je tiché

ani
len ten padajúci sneh, ani
tie nehybné lístočky osiky, ani
otec, čo leží sám na izbe
bez všetkých hadičiek trčiacich z tela

Nič nie je tiché, ani
hory s modravými ľadovcami a potokmi, ani
fjordy, keď sa utíšil večerný vánok od mora.

Nič nie je tiché. Otec v márnici
označený štítkom
na špagátiku okolo palca na nohe.

Sneh a hory
vo mne a aj otcova očakávaná smrť mi revú
do ušných bubienkov,
toto už nevydržím.

Tíško, tíško je ten môj bráško

Zohneme sa nad stolom.
Podá mi nôž.
Opäť sa oprieme chrbtami o stoličky.
Opatrne poťažkáva ťažkú olovniciu

v ruke.

Počujeme hodiny odbíjať dvanásť úderov.

Je polnoc.

Pomaly obráti hlavu k stene a upriami svoj pohľad na miesto, kde visia guľovnice.

Tíško, tíško je ten

môj bráško.

Rád, tak rád sedím

tu, pri ňom.

Vrátil som sa domov až v noci (*Eg kom ikkje heim før det vart natt*, 2023)

Agnar

Myšlienky mám krištáľovo jasné. V poslednom čase sa mi zamotávajú a robia zo mňa obeť zmietanú v ich poryvoch. Tento deň však bude dobrý. Každé ráno začínam s touto myšlienkou, to je spôsob, akým sa čo možno najlepšie pokúšam ohýbať svoj chrbát proti životu.

Aj teraz tu ležím a nútim myšlienky tam, kde ich chcem mať, napínam svaly v takte myšlienkových pochodov, ohýbam a natahujem si členky, cítim, že sú dostatočne uvoľnené. Horšie sú na tom kolená a lakte. Stal sa zo mňa predsa už starec, narodil som sa v roku 1951, len šesť rokov po tom, čo jednej jarnej noci Hitler ukončil svoj život v bunkri.

Čím ďalej, tým ťažšie si vysvetľujem dianie okolo seba. Kým spím, všetko je ako kedykoľvek predtým, moje sny sú rovnako bezvýznamné, ako aj vždy bývali. A správny i nesprávny výklad obrazov z krajiny snov je jedno a to isté. Zas a znova ma však mätie večerné stmievanie a ranné brieždenie. Možno všetko okolo mňa tak komplikujú tiene?

Veľa času trávim hľadaním. Spravidla nachádzam čosi celkom iné než to, čo som hľadal. Nie je mi však z toho ťažko, dobre viem, že mám celkom iné poslanie než reflektory na aute – keď majú vypátrať cestu, nikdy nevidia inú, len tú, ktorú hľadajú. Koľko im toho takto unikne. Všetko, čo my ľudia chceme objaviť, už bolo nájdené, dávno strovené. Alebo zatratené. Šťastie sa najčastejšie vyskytuje celkom inde, než ho hľadáme.

Každý deň sa cítim taký šťastný – toľko toho sa ma už nijako nedotýka. Za to vďačím výpadkom pamäti. Ostatní nech si myslia, čo chcú. Ja si myslím, že sa mi vodí dobre. Zabúdanie je len iný spôsob pamätania. A závoj zabúdania za sebou ťahá veru nejedna nevesta.

Odtiahnem závesy. Pozriem von. Brieždenie ťahavo prichádza a zo svojej káry citlivo vykladá deň. Vrchom môjho detstva žiaria chrby – tým, o ktorých mi ostatní tvrdia, že vôbec nie sú vrchmi môjho detstva. Oni vravia svoje, ja vidím, čo vidím. Krdeľ vtákov s ťažkými zadkami a krkami zohnutými k zemi sa knísavo prechádza po poli pod lesom. Akoby ich vystrihli z rozprávkovej knižky, čakám už len na to, kedy sa zjaví Popolvár a s úsmevom na perách im pôjde v päťach. Nikdy predtým som ešte nevidel také operence, sú ozaj obrovské, možno je to nejaká neznáma rasa. Možno prišli z nejakej inej galaxie.

Slnko si na svojej rannej obchôdzke dáva načas. Posadím sa na okraji postele. Rádio stojí na nočnom stolíku, Liv mu prelepila všetky gombíky okrem on-off. Ukazovákom trafím cieľ, škatuľka ožije.

Ranné vysielanie už beží. Ocitol som sa v Sodome a Gomore? Redaktori totiž vyzvali poslucháčov, aby ich kontaktovali a do mikrofónu prezradili svoje najväčšie hriechy. To je ale spôsob, ako začať nový deň!

Nie že by som nemohol zavolať do rádia aj ja. Na túto tému by som vedel zabávať poslucháčov celé hodiny. Všeličo sa mi v živote prihodilo a porobil som mnohé, na čo nemám veľa dôvodov byť práve pyšný. Nebudem sa v tom však rýpať, takto zrána je spoveď to posledné, čo by som potreboval.

Výzva má u poslucháčov chabú odozvu, nik sa neprihlási. Celé to sklzáne až na úroveň trápnosti. Napokon musia samotní moderátori porozprávať o svojich osobných počinoch v tejto oblasti. Aby bolo všetko, ako má byť, dobre sa zasmejú na svojich vlastných príbehoch, priam sa zadúšajú od smiechu.

Nikdy sa mi nepodarilo dostať sa do humornej nálady cez vtipy nasilu, nič kľčové ma nikdy nepresvedčilo. Taký typ humoru mi pripomína preťažené nákladné člny, ktorým morská voda siaha až po okraj, len-len že nestiahne provu dolu a zmizli by v hĺbinách, ťahajúc za sebou aj svoje remorkéry. Často mi napadne, že na svete je viac komikov než vtipov.

Vydržím počúvať ten sústavný chichot v očakávaní ranného spravodajstva, ktoré vysielajú okolo tejto hodiny. Využijem čas, kým čakám, aby som si našiel oblečenie. Dvere do vedľajšej miestnosti, v ktorej je zažaté, sú pootvorené. Na žehliacej doske hneď vedľa toaletného lavóra ležia moje nohavice, košeľa a ponožky.

Keď sa vrátim k rádiu, počujem, že ani dnes ráno nie sú správy nijako dobre naladené – novodobý mor vykresľujú vo všetkých farbách a NATO sa zmieta v poryvoch diania. Kam sa podela naša Gro Harlem Brundtland? Nechám to kázanie, nazývané informovaním, odtiecť. Netýkajú sa ma. Mám ešte akú-takú nádej, že aspoň Meteorologický inštitút mi pozdvihne náladu. Ako sa len človek môže myliť, ponúknem mi akurát tak predpoveď extrémneho počasia. Rúti sa na nás akási strašná búrka, akási atmosférická rieka.

Nespomínam si, že by som niekedy predtým bol počul o atmosférických riekach. Naopak, dobre viem, čoho sú schopné bežné rieky. V detstve sa práve v rieke utopili traja ľudia, ktorých som poznal. Vo vedľajšej dedine sa utopili dvaja bratia a Eldrid, ktorá so mnou začala chodiť do triedy na gymnáziu, sa utopila krátko po začiatku školského roka.

Viem tiež, čo je atmosféra. Eldbjørg niekedy hovorievala o zlej atmosfére, predovšetkým v tých časoch, keď som si priveľmi obľúbil tvrdé a žilo sa nám spolu ťažko.

Už tu nie je, jedného dňa jednoducho nebola. Nevieť si celkom vybaviť, kedy presne zmizla, mnohé sa mi akosi vzdialilo, predovšetkým všetko to, čo mi kedysi bolo také blízke. Jej zarámovaná podobizeň visí nad televíznou obrazovkou, na ktorú sa už nepozierám. Radšej sa dívam na obrázok. V poslednom čase však mám pocit, že sa Eldbjørg už na seba nepodobá, začal som pochybovať o tom, či je to naozaj jej fotografia. Nevisí tam náhodou portrét nejakej inej ženy?